

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор НУЦЗ України

_____ Володимир САДКОВИЙ

«__» _____ 2020 р.

ПРОГРАМИ ПРАКТИК

**для здобувачів вищої освіти,
які навчаються на другому (магістерському) рівні
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»
(освітня програма – «Охорона праці»)**

Харків – 2020

Затверджено методичною радою
НУЦЗУ
(протокол від 19.3.2020 р. № 7)

Рецензент:

Декан факультету техногенно-екологічної безпеки
Національного університету цивільного захисту України, кандидат
технічних наук, доцент **Метельов О.В.**

Програми практик для здобувачів вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці») / Розробники: С.Р. Артем'єв, О.П. Шароватова, Ю.Д. Древаль, Б.М. Цимбал, О.Д. Малько, А.І. Морозов., Г.М. Резніченко – Х.: НУЦЗУ, 2020. – 19 с.

Програми практик для здобувачів вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці») визначають мету та завдання різних видів практик, передбачених навчальними планами НУЦЗ України, особливості їх організації та зміст, розкривають обов'язки та права здобувачів вищої освіти під час проходження ними практик, містять алгоритм підведення підсумків за результатами практик.

Програми практик призначені для здобувачів вищої освіти та керівників практик.

ЗМІСТ

1.	Вступ	4
2.	Види, бази та час проведення практик.....	4
3.	Організація проведення практик.....	5
4.	Обов'язки і права здобувачів вищої освіти під час проходження практик	7
5.	Підведення підсумків практик.....	8
6.	Зміст навчально-наукової практики	10
7.	Зміст переддипломної практики (стажування)	12
	Додаток Щоденник практики	14

I. ВСТУП

Відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (Наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.) практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти і проводиться на оснащених відповідним чином базах практик, а також на підприємствах, в організаціях та установах різних галузей економіки.

Метою проведення практик під час підготовки фахівців у Національному університеті цивільного захисту України (далі – НУЦЗ України) є закріплення здобувачами вищої освіти набутих знань, формування у них професійних компетенцій, умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної діяльності в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності.

Практики здобувачів вищої освіти передбачають безперервність та послідовність їх проведення під час одержання потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до навчання за освітнім ступенем «магістр».

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в НУЦЗ України зміст і послідовність практик визначається Програмами практик, які для майбутніх фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці») розробляються кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки (далі – ОПТЕБ) відповідно до навчального плану та освітньо-професійної програми.

Виконання програми практики для здобувачів вищої освіти 2-го курсу має суттєве практичне значення під час підготовки до написання магістерської роботи та сприяє ефективності її захисту.

У результаті проходження практик формується та закріплюється блок компетентностей, які визначено освітньою програмою зазначеної спеціальності.

II. ВИДИ, БАЗИ ТА ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Практики здобувачів вищої освіти відбуваються на базах (підприємства, організації, установи будь-яких форм власності), які мають відповідати вимогам програми.

Здобувачі вищої освіти можуть особисто обирати для себе місце проходження практик. З базами практик (підприємствами, організаціями, установами будь-яких форм власності) НУЦЗ України завчасно за встановленою формою укладає договори (угоди) щодо їх проведення та за необхідності надсилає листи узгодження.

Види, бази та час проходження практик під час підготовки в НУЦЗ України фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці») наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Види, бази та час проходження практик

№ з/п	Види практик	Бази практик	Час проходження	Форма контролю
1.	Навчально-наукова практика	- науково-дослідні лабораторії університету; - установи науково-дослідного характеру; - підприємства, установи та організації; - кафедра ОПТЕБ (інші кафедри університету).	2 семестр	диф.залік
2.	Переддипломна практика (стажування)	- науково-дослідні лабораторії університету; - установи науково-дослідного характеру; - підприємства, установи та організації; - кафедра ОПТЕБ (інші кафедри університету).	3 семестр	диф.залік

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Відповідальність за організацію, проведення і контроль практик здобувачів вищої освіти під час підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці») покладається на керівництво НУЦЗ України. Навчально-методичне забезпечення і підготовку програм практик забезпечує кафедра ОПТЕБ.

Організаційні питання, пов'язані з проведенням практик здобувачів вищої освіти, визначаються наказом ректора університету.

Напередодні проведення практик зі здобувачами вищої освіти та керівниками практик від кафедри ОПТЕБ завідувачем кафедри ОПТЕБ проводиться нарада-інструктаж, на якій доводиться наказ відносно проведення практики із зазначеною категорією здобувачів вищої освіти та проводиться цільовий інструктаж з організаційних питань та безпеки праці.

Під час проведення інструктажу зі здобувачами вищої освіти 1 – 2

курсів магістратури завідувачем кафедри ОПТЕБ звертається увага на порядок заповнення складових щоденника практики (додаток 1).

У календарному графіку проходження практики (складова щоденника) здобувач вищої освіти повинен зазначити усі завдання, які визначено програмою практики, та зробити відмітку про їх щотижневе виконання.

Робочі записи під час практики – це матеріал звіту, який формується здобувачем вищої освіти під час виконання завдань практики та захищається перед комісією після завершення практики за кожним з пунктів (складова щоденника).

Сторінка щоденника – **«Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці»** – це зміст характеристики представника підприємства стосовно питань виконання здобувачем вищої освіти завдань практики. Вона підписується представником підприємства та на ній ставиться відмітка підприємства (установи, організації) з його даними (печатка, штамп тощо).

У подальшому керівниками практик здійснюється більш конкретизована постановка завдань з проходження практики.

Загальне керівництво практиками здобувачів вищої освіти здійснює керівник практики, який призначається наказом ректора НУЦЗ України з числа науково-педагогічних працівників кафедри ОПТЕБ (що брав участь у навчальному процесі, складові якого сплановано для відпрацювання практичних завдань), та призначені керівником підприємства працівники бази практики.

Керівники практик (від кафедри ОПТЕБ) зобов'язані:

- перед початком практик надати до деканату факультету техногенно-екологічної безпеки (далі – ТЕБ) відповідні відомості про кожного здобувача вищої освіти відносно місць проходження практики для складання наказу ректора;

- повідомити здобувачів вищої освіти про систему звітності з практик та порядок підтримання зворотного зв'язку під час проведення практик;

- організувати контроль відвідування здобувачами вищої освіти баз практик, виконання ними правил внутрішнього трудового розпорядку шляхом спілкування зі здобувачами вищої освіти та представниками підприємства за наданими контактними телефонами;

- після прибуття здобувачів вищої освіти до університету у складі комісії прийняти залік з проходження практики;

- доповісти завідувачу кафедри про результати проведення практики (із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення практики здобувачів вищої освіти), представити підсумкові звітні документи.

Під час проходження здобувачами вищої освіти практик на керівників підприємств бази практики покладається:

- призначення безпосередніх керівників практики з числа підлеглих працівників;

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями режиму роботи підприємства;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із завданнями і функціями підприємства, його структурою, внутрішнім розпорядком, правилами безпеки праці;
- представлення здобувачів вищої освіти працівникам підприємства, роз'яснення їх правового статусу, ролі та завдань під час проходження практик.

Під час проходження здобувачами вищої освіти практик на безпосередніх керівників практики від підприємства покладається:

- створення для здобувачів вищої освіти умов, необхідних для виконання програм практик (організація робочого місця, надання необхідних матеріалів, літератури, інформаційних джерел);
- контроль за виконанням здобувачами вищої освіти у повному обсязі заходів, відображених у програмах практик;
- щоденний облік та оцінювання роботи здобувачів вищої освіти, контроль за виконанням програм практик, контроль ведення щоденників;
- залучення здобувачів вищої освіти до контрольних заходів, які проводяться під час проходження практик (аудитів, перевірок, нарад та ін.);
- проведення індивідуально-виховної роботи зі здобувачами вищої освіти;
- аналіз роботи здобувачів вищої освіти та, за необхідності, надання їм допомоги задля успішного виконання заходів, передбачених програмами практик;
- по завершенню проведення практик надання здобувачам вищої освіти характеристик щодо підсумку їх діяльності під час проходження практик;
- **підготовка рецензії на магістерську роботу (для здобувачів вищої освіти 2-го курсу навчання).**

Бази практик в особі їх керівників разом із керівництвом НУЦЗ України несуть відповідальність за організацію, якість і результати практики здобувачів вищої освіти.

ІV. ОBOB'ЯЗКИ І ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК

Здобувач вищої освіти зобов'язаний:

Під час підготовки та проходження практик:

- ознайомитися зі змістом програми практики, роздрукувати щоденник практики та своєчасно прибути на базу практики;
- відрекомендуватися керівникові підприємства і керівникові відповідного підрозділу підприємства бази практики та ознайомити їх із програмою практики;

- вивчити план роботи, завдання, які стоять перед підрозділом, розпорядок дня, ознайомитись із функціями, обов'язками фахівця з охорони праці;
- відповідно до програми практики скласти план на весь термін проходження практики і подати його на затвердження керівнику практики від підприємства;
- ретельно та якісно проводити кожний із заходів, сумлінно виконувати усі службові доручення, відображати усі виконані заходи у щоденнику практики;
- дотримуватись розпорядку дня, встановленого у підрозділі, та виконавчої дисципліни;
- проявляти організованість, ініціативу, дотримуватись вимог законодавчих та нормативних актів України, виявляти повагу до наставників та співробітників;
- вивчати керівні і нормативні документи, що стосуються особливостей професійної діяльності фахівця з охорони праці;
- за необхідності брати участь у громадському житті колективу підрозділу за місцем проходження практики;
- особисто дотримуватись правил безпеки праці.

По завершенню проходження навчальної практики здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- заповнити щоденник практики відповідним звітним матеріалом;
- підготувати звіт за практику (складова щоденника);
- отримати від керівника практики на підприємстві **характеристику** стосовно виконання завдань практики на підприємстві (складова щоденника) з печаткою підприємства **у 2-х екземплярах** (один – у щоденнику та один – на окремому аркуші формату А4);
- отримати від керівника практики на підприємстві **рецензію на завершену магістерську роботу** відповідно до тематики проведеного дослідження (для здобувачів вищої освіти 2-го курсу навчання);
- протягом 3 діб після завершення практики прибути до університету, представити необхідні звітні документи та скласти залік з практики.

Здобувач вищої освіти має право:

- знайомитись зі службовими документами в обсязі завдань, визначених програмою практики (з дозволу керівника підрозділу);
- складати за дорученням безпосереднього керівника практики певні документи;
- користуватись лабораторними приладами, технічними та іншими засобами, наявними у підрозділі місця проходження практики, службовою та довідковою літературою, інвентарним майном (з дозволу керівника підрозділу).

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК

Практика здобувачів вищої освіти завершується захистом у формі диференційованого заліку перед комісією, яка призначається наказом ректора. До складу комісії входять керівники практик від кафедри ОПТЕБ, інші науково-педагогічні працівники кафедри, визначені наказом ректора університету і, за можливості, представники баз практики (підприємства, організації, установи тощо).

Комісія приймає диференційований залік у здобувачів вищої освіти 2-го курсу навчання протягом 3 днів після завершення терміну проходження практики, у здобувачів вищої освіти 1-го курсу навчання – протягом 3 днів після початку нового семестру навчання. Здобувач вищої освіти отримує залік з практики, виходячи з характеристики безпосереднього керівника практики та захисту звіту. Критерії оцінювання практики наведено у таблицях 2 та 3.

Оцінка за практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і залікової книжки здобувача вищої освіти за підписами членів комісії. Результати проходження практики та отримані характеристики фіксуються в особових справах здобувачів вищої освіти.

Таблиця 2 – Оцінювання проходження практик (за її складовими)

Складові оцінювання	Бали
1. Захист звіту:	80
Виконання завдань практики	30
Оформлення звіту (правильність та якість)	10
Виступ з доповіддю на захисті практики	10
Презентація результатів	5
Відповіді на запитання	15
Наявність копій документів діяльності бази практики з питань охорони праці	10
2. Характеристика керівника практики від підприємства:	20
- позитивна;	До 20
- із зауваженнями;	До 15
- негативна.	0
Загальна сума балів	100

Таблиця 3 – Оцінювання результатів проходження практик за різними шкалами

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно

80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно
0-34	F	

Копії документів з підприємства, які підтверджують вивчення здобувачем вищої освіти документації та виконання ним завдань практики, є бажаним, але не обов'язковим елементом захисту практики. Їх наявність дозволяє отримати додаткові бали під час виставлення підсумкової оцінки за залік.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин, до повторного проходження практики протягом поточного навчального року не допускається. Здобувачеві вищої освіти 1-го курсу, який не виконав програму практики з поважних причин, може бути надане право проходження практики за рахунок канікулярної відпустки у термін до 30 серпня поточного року. Здобувач вищої освіти, який отримав негативну оцінку комісії з практики, відраховується з НУЦЗ України. Підсумки практик і заходи щодо їх подальшого вдосконалення обговорюється на засіданнях кафедри ОПТЕБ та методичної ради НУЦЗ України не менше 1 разу протягом навчального року.

VI. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОЇ ПРАКТИКИ

№ з/п	Заходи для виконання	Звітний матеріал
1.	Ознайомитись з:	
1.1	адміністративною структурою бази практики (підприємства, установи, організації тощо) та її підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.2	особливостями організації та основними напрямками діяльності бази практики;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.3	основними кваліфікаційними вимогами та функціональними обов'язками наукових співробітників (бази практики);	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.4	особливостями наукової діяльності бази практики (планування, організації досліджень, оформлення звітності та супроводжуючої документації) – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.5	нормативно-правовою базою з питань	Відмітка

	основних напрямів діяльності бази практики.	у щоденнику Дані звіту
2.	Вивчити:	
2.1	методологію та алгоритми проведення наукових досліджень підрозділу бази практики – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.2	новітні наукові тенденції за напрямками діяльності бази практики – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.3	порядок організації промислової безпеки та функціонування системи управління охороною праці на базі практики (підприємстві, установі, організації тощо).	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.	Взяти участь у:	
3.1	роботі підрозділу бази практики з планування та проведення наукових досліджень – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту

3.2	роботі підрозділу бази практики з оформлення відповідної документації, що супроводжує наукові дослідження – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.3	роботі підрозділу бази практики з розгляду звітної документації про виконання науково-дослідних робіт, інших досліджень – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.4	проведенні навчання і перевірки знань з питань охорони праці співробітників бази практики (підприємства, установи, організації тощо);	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.5	роботі комісії з перевірки стану охорони праці у підрозділах бази практики (підприємства, установи, організації тощо);	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.6	розробці та впровадженні організаційно-технічних та інших заходів щодо підвищення стану охорони праці та протипожежної безпеки підрозділів бази практики (підприємства, установи, організації тощо).	Відмітка у щоденнику Дані звіту
4.	Практично виконати:	
4.1	ознайомлення з матеріалами щодо відображення наукової новизни близьких за змістом власної магістерської роботи наукових досліджень підрозділу практики – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику, наведення прикладів та описів
4.2	підбір нормативно-правових актів, інформативних джерел, що регламентують досліджувані у магістерській роботі питання;	Відмітка у щоденнику, оформлення попередніх матеріалів магістерської роботи
4.3	узагальнення основних теоретичних положень, що визначають актуальність та предмет дослідження, сутність обраної тематики, виходячи з мети та завдань власної магістерської роботи – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	
4.4	оформлення матеріалів тез доповідей для участі у конференціях та статей для публікації у періодичних виданнях за тематикою	Тези доповідей, статті,

	дослідження магістерської роботи.	публікації
--	-----------------------------------	------------

VII. ЗМІСТ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ (СТАЖУВАННЯ)

№ з/п	Заходи для виконання	Звітний матеріал
1.	Ознайомитись з:	
1.1	адміністративною структурою бази практики (підприємства, установи, організації тощо) та її підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.2	напрямами та особливостями наукової діяльності / основними виробничими процесами й особливостями факторів виробничого середовища та характером трудового процесу бази практики;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.3	планами локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій у межах бази практики (підприємства, установи, організації тощо);	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.4	методологічними основами проведення навчань з питань охорони праці;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.5	особливостями збереження життя, здоров'я і працездатності співробітників бази практики у процесі трудової діяльності;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.6	сучасними принципами та передовим досвідом роботи фахівців з охорони праці щодо побудови системи управління охороною праці (СУОП).	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.	Вивчити:	
2.1	методологію та алгоритми проведення наукових досліджень підрозділу бази практики – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.2	новітні наукові тенденції за напрямами роботи бази практики – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.3	особливості підвищення надійності і стійкості технічних об'єктів бази практики, локалізації і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і т.ін.	Відмітка у щоденнику Дані звіту

3.	Взяти участь у:	
3.1	роботі підрозділу бази практики з планування наукових досліджень – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту

3.2	проведенні науково-дослідних робіт при виконанні теоретичних, розрахункових та експериментальних досліджень – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.3	роботі підрозділу бази практики з оформлення відповідної документації, що супроводжує науково-дослідні роботи – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.4	роботі підрозділу бази практики з розгляду звітної документації про виконання науково-дослідних робіт – під час проходження практики у науковій установі чи на підприємстві з наявністю у штаті наукових підрозділів;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.5	організації діяльності підрозділів бази практики з охорони праці (контроль за дотриманням структурними підрозділами законодавства, інструкцій, правил та норм з охорони праці, виробничої санітарії, надання працівникам встановлених пільг та ін.);	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.6	організації і проведенні навчання співробітників бази практики у галузі техногенної безпеки та охорони праці.	Відмітка у щоденнику Дані звіту
4.	Практично виконати:	
4.1	дослідження даних джерел інформації за темою магістерської роботи;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
4.2	аналіз існуючого науково-методологічного апарату вдосконалення системи управління охороною праці на прикладі бази практики;	Відмітка у щоденнику Дані звіту
4.3	пропозиції щодо можливих шляхів підвищення ефективності функціонування СУОП (удосконалення системи в цілому або окремих її ланок), зменшення виробничого травматизму та професійної захворюваності, поліпшення умов праці (у досліджуваному напрямі) і доведення їх до вимог нормативно-правових актів з охорони праці на основі отриманих наукових результатів за темою магістерської роботи;	Відмітка у щоденнику, оформлення попередніх матеріалів магістерської роботи Дані звіту
4.4	формування додаткового матеріалу (таблиці,	Відмітка

	протоколи, акти випробувань, впроваджень, розрахунки економічного ефекту, ілюстрації, копії наказів, планів, інструкцій тощо) магістерської роботи.	у щоденнику, документальний матеріал
--	---	--------------------------------------

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид практики)

здобувача вищої освіти _____ (прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет техногенно-екологічної безпеки

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

Освітній ступінь магістр

Спеціальність 263 «Цивільна безпека» (освітня програма – «Охорона праці»)

_____ курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув до підприємства, організації, установи

Печатка
підприємства, організації, установи «___» _____ 20__ року

(підпис) (посада, Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
підприємства, організації, установи «___» _____ 20__ року

(підпис) (посада, Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ відповідальної особи)

України

(підпис) (Власне ім'я та ПРІЗВИЩЕ)